

ОСОБЛИВОСТІ ПОРУШЕНЬ МЕНСТРУАЛЬНОГО ЦИКЛУ У ХВОРИХ НА ОПІЙНУ НАРКОМАНІЮ

Яким Я.С.

Київська медична академія післядипломної освіти ім.П.Л.Шупика

Проблема наркоманії є однією з найактуальніших у всьому світі. Розповсюдженість її набула характер епідемії [2, 3]. За останні роки відмічається збільшення частоти випадків і обтяження клінічної картини у більшості країн, а також змінення форми зловживання наркотиків [4]. Встановлено, що жінки складають 25-40% всіх хворих на наркоманію [1].

В Україні, як і у всьому світі, наркоманія є серйозною соціальною проблемою. Відмічається значний ріст хворих на наркоманію і лиць, які зловживають наркотиками, в тому числі і жінок [4]. При цьому найменш вивченим питанням цієї проблеми є вплив наркотиків на гінекологічну захворюваність.

Ми провели клініко-лабораторні дослідження у 52 жінок репродуктивного віку, хворих на наркоманію з вираженою психофізичною залежністю, які були на лікуванні у наркологічному відділенні Київського обласного психоневрологічного диспансеру і міжрайонного наркологічного диспансеру Закарпатської області.

Встановлено, що основними наркотичними речовинами, які вживали жінки, були кустарно виготовлені препарати макової соломки. Основним діючим началом препаратів є опій, який належить до енд-

генних опіатів, близьких за хімічною структурою до ендогенних опіоїдних пептидів (ЕОП) [2].

Результати багаточисельних досліджень свідчать про активну участь ЕОП в регуляції гонадотропної функції гіпофізу [5]. ЕОП приймають участь і в регуляції менструального циклу, впливаючи на рівень секреції гормонів гіпоталамо-гіпофізарної системи. Вважається, що ефект опіоїдів реалізується за рахунок змін вмісту дофаміну (ДА). Опіоїди, знижуючи синтез ДА, індукують секрецію і виділення пролактину [3]. Можливо, ЕОП модулюють синтез статевих гормонів за механізмом зворотного зв'язку [5]. При введенні в організм опіати взаємодіють з тими ж рецепторами, які призначені для зв'язування ЕОП і призводять до їх зайвої стимуляції, що сприяє порушенням в системі гіпоталамус-гіпофіз-яєчники [3, 5].

Проведений аналіз показав, що середній вік хворих склав $26,5 \pm 4,7$ років. Тривалість захворювання на наркоманію була такою: 1-2 роки – 11,5%; 3-5 років – 21,2%; 6-8 років – 32,7%; 9-12 років – 34,6%.

Гінекологічна захворюваність мала місце у 88% жінок, хворих на наркоманію. В її структурі перше місце займали порушення менструального циклу (83%), в тому числі: аменорея 56,8%;

гіпоменструальний синдром – 22,7% і менорагія – 18,2%. Найвираженішу кореляційну залежність від терміну давності захворювання ми спостерігали у хворих з аменореєю. При тривалості захворювання 1-2 роки вона склала 16,7%; 3-5 років – 18,2%; 6-8 років – 52,9% і 9-12 років – 72,2% випадків.

У обстежених жінок-наркоманок проведено вивчення вмісту статевих і гонадотропних гормонів гіпофізу в плазмі крові радіоімунологічним методом з використанням стандартних сироваток [5]. Дослідження проводились на 10-12-й день після дезінтоксикаційної терапії, загальноприйнятої при даній патології (глюкоза, гемодез, солеві розчини, вітамінотерапія тощо). У всіх хворих забор венозної крові проводився вранці (9-10 годин), натще, в фолікулінову фазу (10-13-й день) і в лютеїнову фазу (20-21-й день циклу).

Результати досліджень рівня статевих гормонів показали, що при гіпоменструальному синдромі і менорагії мало місце зниження рівня естрогену і прогестерону як в фолікулінову, так і в лютеїнову фази менструального циклу. Вираженість цих змін залежала від тривалості захворювання на наркоманію. Так, при тривалості 9-12 років вміст естрадіолу достовірно знижувався до $0,23 \pm 0,02$ ммоль/л в I фазі і до $0,21 \pm 0,02$ ммоль/л ($p < 0,01$) в II. При тривалості захворювання 6-8 років рівень естрадіолу достовірно зменшувався в обидві фази менструального циклу при тривалості захворювання 9-12 років – до $2,6 \pm 0,2$ нмоль/л ($p < 0,05$) і до $15,4 \pm 1,4$ нмоль/л ($p < 0,01$) відповідно. При терміні захворюваності 3-5 і 6-8 років рівень прогестерону знижувався тільки в II фазу менструального циклу ($p < 0,01$). Крім того, виявлено більш високий рівень тестостерону, починаючи з тривалості захворювання 6-8 років: в I фазі – $3,6 \pm 0,4$ нмоль/л ($p < 0,05$) і в II – до $3,4 \pm 0,3$ нмоль/л ($p < 0,05$); при терміні хвороби 9-12 років – відповідно до $3,8 \pm 0,4$ нмоль/л ($p < 0,05$) і до $3,6 \pm 0,3$ нмоль/л ($p < 0,05$).

Найвираженіші зміни статевих гормонів виявлені при аменореї. Вже при давності захворювання 1-2 роки ми відмічали достовірне зниження вмісту естрадіолу до $0,11 \pm 0,01$ нмоль/л ($p < 0,01$), прогестерону – до $0,23 \pm 0,02$ нмоль/л ($p < 0,001$) і підвищення рівня тестостерону відмічалось по мірі збільшення дав-

ності захворювання на наркоманію. Так, при терміні хвороби 9-12 років вміст естрадіолу знижувався до $0,05 \pm 0,01$ нмоль/л ($p < 0,001$), тестостерон підвищувався до $6,8 \pm 0,6$ нмоль/л ($p < 0,01$).

Дослідження рівня гормонів гіпофізу показали, що при гіпоменструальному синдромі відмічалось достовірне зниження рівня ФСГ: при тривалості захворювання 6-8 років в I фазі до $4,6 \pm 0,5$ МЕ/л ($p < 0,05$), а в II – до $6,4 \pm 0,6$ МЕ/л ($p < 0,05$). Вміст ЛГ знижувався у всіх групах за давністю захворювання як в I, так і в II фази менструального циклу. Необхідно вказати на значне підвищення рівня пролактину у всіх групах. Вже при давності захворювання 1-2 роки в фолікулінову фазу він збільшувався до $201, \pm 20,4$ мМЕ/л ($p < 0,05$), а в лютеїнову – до $209,0 \pm 21,4$ мМЕ/л ($p < 0,05$).

Найвираженіші зміни рівня гормонів гіпофізу відмічалось нами при аменореї. Дослідження рівня пролактину виявили значне підвищення його у всіх групах за давністю захворювання – від $406, \pm 38,0$ мМЕ/л ($p < 0,05$) – при терміні хвороби 1-2 роки і до $896,0 \pm 90,3$ мМЕ/л ($p < 0,01$) – при 9-12 років.

Аналіз клініко-лабораторних досліджень при аменореї, яка розвивається у хворих на наркоманію, дозволяє віднести цей вид порушень оваріоменструального циклу до вторинної аменореї центрального генезу за типом гіперпролактинемії, що передбачає, надалі, розробку патогенетично обгрунтованого лікування цих хворих.

Висновки. 1. Порушення менструального циклу у хворих на наркоманію виникає в 83,3% випадків, при цьому в 56,8% має місце аменорея; в 22,7% - гіпоменструальний синдром і в 18,2% - менорагія.

2. У жінок, хворих на наркоманію, виявлені виражені гормональні порушення функції яєчників (гіпоестрогенія, гіпопрогестеронемія і гіперандрогенія) і гіпофізу (зниження рівня ФСГ і ЛГ на фоні гіперпролактинемії), важкість яких залежала від давності захворювання.

3. Отримані дані вказують на необхідність включення в комплекс лікувально-профілактичних заходів у хворих на наркоманію гормональної корекції порушень менструального циклу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Москаленко В.Д. Наркотики и беременность // Вопросы наркомании. – 1991. - №1. – С.33-41.
2. Пелипас В.Е., Мирошниченко Л.Д. Состояние проблемы наркотиков и наркомании в Российской Федерации // Вопросы наркологии. – 1992. - №3-4. – С.91-95.
3. Роль опийной системы в механизме формирования алкогольной зависимости (И.П.Анохина, А.М.Балашова, Б.М.Коган, Л.Ф.Панченко) // Вопросы наркологии. – 1989. - №3. – С.3-10.
4. Стрельников И.В., Михайлов Б.И. Наркотическая ситуация в настоящее время // Вопросы наркологии. – 1992. - №2. – С.54-55.
5. Функциональные методы исследования в гинекологии / З.И. Цюхно, В.Н. Славнов, Н.И. Панченко и др. – К.: Здоров'я, 1981. – 203 с.

РЕЗЮМЕ

Особенности нарушений менструального цикла у больных опийной наркоманией

Яким Я.С.

Проведено клініко-лабораторне обстеження 52 жінок репродуктивного віку, хворих опійною наркоманією. Отримані результати свідчать, що порушення менструального циклу у цих хворих виникає в 83% випадків, при цьому в 56,8% має місце аменорея; в 22,7% - гіпоменструальний синдром і в 18,2% - меннорегії. У жінок, хворих наркоманією, виявлені виражені гормональні порушення функції яєчників і гіпофіза, тяжкість яких залежить від давності захворювання. Отримані дані вказують на необхідність включення в комплекс лікувально-профілактичних заходів у хворих наркоманією гормональної корекції порушень менструального циклу.

SUMMARY

The peculiarities of the disorders in a menstrual cycle in patients with opium narcotism

Ya.S. Yakim

Clinical-laboratory investigations of 52 women of a reproductive age suffering from opium narcotism has been carried out. The obtained results showed that the disorders of a menstrual cycle in patients with narcotism appears in 83% of cases, in 56,8% amenorea takes place, in 22.7% - hypomenstrual syndrome and in 18.2% - menneragies. In these patients distinct hormonal disorders of the function of the ovaries was found and hypophysis, the severety of which depends on the term of illness.